

Asia: VN/30583/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston maaseutupoliittiseksi selonteoksi eduskunnalle

1. Yleiset huomiot

Mitä ajatuksia selontekoluonnos herättää? Huom. Ilmoita tässä, mikäli yksityishenkilönä haluat, että lausuntosi näkyy myös hankeikkunassa.

Selonteko on tarpeellinen hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Koko Suomen mahdollisuuksien, maaseudun elinvoiman ja huoltovarmuuden edistäminen sekä alueiden eriarvoistumisen torjuminen edellyttävät tuoretta tilannekuvaa ja ohjelmallista näkemystä. Selonteon aikajänne ulottuu 2040-luvulle. Pitkäjänteisyys onkin perusteltua maaseudun pitkään jatkuneen ja monilta osin kielteisen kehityksen kääntämiseksi ja korostaa selonteon tärkeyttä edellyttäen samalla kaikkien maaseudun kannalta oleellisten tekijöiden huomioimista.

Johdantokappaleessa olisi hyvä nostaa esille julkisten ja yksityisten palveluiden rapautumisen merkitys maaseudun tyhjentymistä vauhdittavana tekijänä. Hallituksen yleiset talouspoliittiset tavoitteet esimerkiksi viennille tai luonnonvaroihin perustuvalle yritystoiminnalle eivät toteudu, ellei maaseudun asukkailla ole tarjolla peruspalveluita, kuten päivittäistavarakauppa, postipalvelut ja lääkehuolto. Palveluiden puuttuessa tyhjentyvä maaseutu ei myöskään vastaa huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden vaatimuksiin.

Selonteon luonnoksessa kuuluu vahvana maaseutupoliitiikan nykyisten toimijoiden ääni. Keskeisinä kehittämisen alueina ja toimintamuotoina nähdään ne, jotka ovat tähänkin saakka saaneet tukia esimerkiksi Suomen CAP-suunnitelmasta/EU:n maaseuturahastosta, kuten Leader-toiminta vuosina 2023-2027 yhteensä 230 miljoonaa euroa. Maaseudun asukkaiden peruspalveluiden kysyntään ei ole tarkoituksenmukaista ja tehokasta vastata yksinomaan yhteisötalouden keinoin yleishyödyllisten yhdistysten toimesta, vaikka tämä korostus näkyy selonteossa vahvana. Ruokahuollon ja muiden palveluiden turvaamiseksi olisi tärkeää hyödyntää mahdollisimman paljon markkinatalouden pohjalta syntyneitä valmiita rakenteita sen sijaan, että tehtäisiin julkisin varoin kokonaan uusia. Poliittinen huomio ja osin siitä johtuen myös yritysten oma liiketoiminnallinen huomio on tällä hetkellä muualla kuin maaseudun yritysmaailmassa palvelutoiminnassa.

2. Maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmä

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmään liittyen olennaiset?

Suunnittelujärjestelmä ja sen kansainvälinen viitekehys kuvataan hyvin.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Selonteon maaseutupoliittista suunnittelujärjestelmää koskevat suositukset 23 ja 24 (s. 64-65) perustunevat sihteeristön järjestelmän kehittämistarpeita koskevaan arvioon, joka voitaisiin avata selonteon maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmää koskevassa luvussa 2. Miksi kyseiset suositukset ovat aiheellisia? Sivulla 17 mainitaan, että maaseutupolitiikan kehitystä on Suomessa kuvattu useammassa teoksessa. Olisikin kiinnostavaa tietää, kuinka hyvin suunnittelujärjestelmän arvioidaan toimivan mainituissa teoksissa ja mitä puutteita siinä mahdollisesti on tunnistettu. Laajan, kaikkia hallinnonaloja koskevan maaseutupolitiikan koordinaatio on haastavaa. Hallinnonalojen väliin jää katvealueita, jotka eivät ole kenenkään vastuulla. Esimerkiksi maaseudun päivittäistavarakaupan palveluiden saatavuudesta ei vastaa mikään hallinnonala. Lääkkeiden saatavuus maaseudulla nousee esiin yleensä, kun perustellaan lääkkeiden vähittäishintojen nostamista apteekkitalouden kohentamiseksi tai apteekkien yksinoikeuksien säilyttämistä. Alkoholimonopoli palvelee harvaan asutulla maaseudulla huonosti, vaikka Alko Oy:llä on poliittisista päätöksentekijöistä koostuva hallintoneuvosto, joka voisi halutessaan edellyttää monopoliilta alueellista tasa-arvoa esimerkiksi kasvattamalla Alko Oy:n asiamiesverkostoa maaseudulla ja poistamalla toimitusmaksu niihin toimitetuilta juomilta. Näiden esimerkkien valossa maaseudun asukkaiden näkökulma jää vähälle huomiolle ainakin sosiaali- ja terveysasioista päätettäessä.

Maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmää koskevassa kappaleessa tai kokonaan uudessa omassa kappaleessaan olisi syytä kuvata maaseutupolitiikan resurssit. ”Kokonaisvaltaiseen toimintatapaan/laajaan maaseutupolitiikkaan” (vrt. kuva 3) liittyvän rahankäytön osalta voitaisiin kuvata, minkä budjettikohtien kautta rahoitusta ohjautuu maaseutupolitiikan toteuttamiseen ja miten rahaa käytetään. ”Kohdennetun toimintatavan/suppean maaseutupolitiikan” osalta voitaisiin melko tarkkaankin taulukoida rahankäyttö koskien EU:n maaseuturahastoa, kylätoiminnan valtionapua, kyläkauppataukea, valtakunnallista maaseudun t&k-rahoitusta, EU:n alue- ja rakennerahastoja jne. Maaseutupolitiikasta on mahdoton muodostaa kansalliseen konsensukseen perustuvaa visiota, joka kuitenkin on selonteon keskeinen tarkoitus, ellei selonteossa kyetä avaamaan nykyistä maaseutupolitiikan rahankäytön volyymiä ja kohdentumista.

3. Maaseutualueiden tilannekuva ja muutostekijät

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutualueiden tilannekuvaan ja muutostekijöihin liittyen olennaiset?

Näkökohdat tilannekuvaan ja muutostekijöihin ovat olennaisia, mutta niiden painotuksissa on parannettavaa. Maaseudun elinkeinorakenne tulisi avata esimerkiksi taulukoimalla eri toimialojen työpaikkojen osuudet eri maaseututyypeissä. Esimerkiksi maa- ja metsätalouden todetaan olevan

suurin työllistävä toimiala enää vain harvaan asutulla maaseudulla. Lukijan tulisi voida helposti hahmottaa, mistä työpaikat maaseudulla nykyään syntyvät.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

Luonnoksessa todetaan sujuvan arjen, peruspalveluiden helpon saavutettavuuden ja perusinfrastruktuurin merkityksen nousevan esiin useissa yhteyksissä, kuten maaseutubarometreissa, maaseutututkimuksissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa (s. 24). Kansainvälisissä tutkimuksissa tunnistetun ”maantieteellisen tyytymättömyyden ilmiön” todetaan pohjautuvan epäkohtiin sujuvassa arjessa. Ihmisten ja yhteisöjen oikeudenmukaisuuden kokemus heikkenee arjen sujuvuuden vaikeutuessa perus- ja välttämättömyyspalveluiden heiketessä ja infrastruktuurin kunnon heiketessä. Luonnoksessa mainitaan arjen sujuvuus useita kertoja, mutta maaseudun omien yritysten palvelutuotantoa ei nosteta ratkaisuna esille. Myös maaseudulla palvelutuotannon tarjonnan tulisi nousta ensisijaisesti markkinalähtöisesti ja tukimuodot tulisi suunnitella niin, että ne tukevat markkinalähtöistä toimintaa. Markkinapalvelut ovat ilmeisiä, mutta niitä voidaan tasoittaa aktiivisella tukipolitiikalla.

Maaseudun taloutta ja osaamista koskevassa kappaleessa 3.2. tulisi kertoa arjen sujuvuuden kannalta tärkeistä maaseudun omista palveluyrityksistä ja erityisesti pienistä päivittäistavarakaupan myymälöistä. Mikä on niiden merkitys tehtävä perus- ja välttämättömyyspalveluiden tuottamisessa? Sivulla 28 luetellaan yrittäjä- ja työllisyysmahdollisuuksia maaseudulla esimerkiksi ilmastomuutokseen sopeutumisen toiminna, luontohyvinvointiin pohjautuvassa palvelutoiminnassa ja luovassa taloudessa. Maaseudulla on kuitenkin ilmeinen tarve monille palveluille, joita käyttävät ensi sijassa maaseudulla vielä asuvat ihmiset itse. Myös ne tulisi mainita mahdollisuuksina yritystoiminnalle. Kodeissaan mahdollisimman pitkään mielellään asuvat vanhukset tarvitsisivat päivittäistavaroiden ja postipakettien kotiinkuljetuksia, kiinteistöhuollon palveluita, digitukea sekä autokyytejä sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseksi ja kulttuuripalveluita käyttäkseen. Tarpeita on myös esimerkiksi koulujen ja päiväkotien ruokahuollossa sekä syrjäseutujen polttoainejakelussa. Vaikka tämä toiminta ei aina välttämättä olekaan markkinaehtoisesti kannattavaa, sen järjestäminen voisi olla yhteiskunnalle tehokkainta vielä maaseudulla olevien palveluyritysten toimesta.

Kappaleessa 3.3. voitaisiin luetella perus- ja välttämättömyyspalveluita, vaikka kattavan luettelon tekeminen onkin ymmärrettävästi vaikeaa. Lukijan olisi kuitenkin tärkeää hahmottaa, mitä palveluita selonteossa pidetään arjen kannalta välttämättöminä. Selonteon yhtenä tärkeänä tavoitteena tulee olla arjen kannalta välttämättömien palveluiden saavutettavuudesta huolehtiminen. Ensimmäiseksi selonteon tavoitteeksi onkin nostettu: ”Ajantasaistetaan digitaalista ja fyysistä saavutettavuutta” (s. 51-53). Kyseisessä kohdassa mainitaan kuitenkin vain välineet, joiden avulla saavutettavuus turvattaisiin: digiyhteydet ja tieverkko. Kokonaan ilman mainintaa jää, mitä palveluita on tarkoitus turvata. Fyysinen saavutettavuus ei toteudu, jos ajomatka muodostuu kohtuuttoman pitkäksi.

Vapaaehtoistoimintaan osallistuvien, maaseudun ikärakenteen vanhentuessa yhä harvempien ihmisten harteille ei voida säilyttää vastuuta maaseudun arjen palveluiden saatavuudesta. Yhteisötalouden todetaan tarjoavan asiassa ratkaisun yhdistämällä liiketoiminnan ja yhteisöllisen hyödyn (s. 33). Näin voi joissain tapauksissa ollakin, mutta ongelmaksi nousee ihmisten saatavuus.

Kuka ottaa aloitteen ja kuka tekee nämä työt? Mitä yhteisötaloudella lopulta tarkoitetaan? Esimerkiksi päivittäistavarakaupan osalta Suomessa on muutamia paikallisia talkoovoimin ja pienten osuuskuntien avulla käynnistettyjä myymälöitä, joiden osalta voidaan puhua lupaavista esimerkeistä, mutta ei uudesta toimintamallista, joka ratkaisisi maaseudun päivittäistavaruollon ongelmat. Yleensä päivittäistavarakaupan palvelut voitaisiin turvata kustannustehokkaimmin kohdentamalla liiketalouden pohjalta toimiville palveluyrityksille riittävä yhteiskunnallinen tuki. Esimerkiksi nykyinen kyläkauppatuki ei ole riittävä, koska sen avulla ei voida tehdä esimerkiksi välttämättömiä investointeja kylälaitteisiin ja kiinteistöihin.

Yhteisötalouteen palataan myös suosituksessa 13 (s. 58), joten selonteossa olisi hyvä kertoa yhteisötalouden käytännön toteutuksista Suomessa. Suomessa on selonteon mukaan arviolta 2000 yhteisöllistä yritystä. Millä toimialoilla ne toimivat ja mitä niiltä on kohtuullista toivoa? Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskuksen (EU:n osarahoittama hanke) datasivuilla löytyy 18 osuuskuntamuotoisesti toimivaa päivittäistavarakaupan myymälää, joista 8 toimii saaristossa ja 5 Ahvenanmaalla (<https://yyo.fi/tietopankki/data/>). Kyseisistä myymälöistä kertovien artikkeleiden mukaan niistä useat sijaitsevat kylissä, joissa on hyvin aktiivista kylätoimintaa. Esimerkiksi Raution kylässä Kalajoella kyläläiset pelastivat kyläkaupan noin 5000 talkootunnin ja kyläläisiltä kerätyn yli 120 000 euron oman pääoman turvin. Kyläkaupan ulkopuolisina rahoittajina toimivat Alavieskan Osuuspankki ja Arvo Sijoitusosuuskunta. Finnvera toimi lainojen takaajana ja Rieska-Leaderin kautta haettiin ELY-rahoitusta (<https://www.arvosijoitus.fi/uutishuone/uutiset/raution-kylakaupasta-tulitarkea-palvelu-myos-metsapalaa-sammuttaville/>). Suomen Kylät ry valitsi Raution vuoden kyläksi vuonna 2022.

Oman kaupan perustaminen tai hiipuvan kyläkaupan toimintojen haltuunotto on monelle kylälle liian kova ponnistus. Myös perinteistä yrittäjyyttä ja suuria osuuskuntia tarvitaan säilyttämään arjen kannalta välttämättömät ruokakaupan palvelut maaseudulla. Tukimuotojen tulisi olla neutraaleja sen suhteen, onko kyseessä yhteisötalouteen luettava yritys vai muu yritys.

Maaseudun kaupan palveluiden kehittämiseksi on tällä hetkellä käytettävissä ns. kyläkauppatuki, johon valtion budjetissa osoitetaan noin miljoona euroa vuodessa. Vuonna 2025 kyläkauppatukea maksettiin 123 kaupalle noin 9300 euroa kauppaa kohti. Juuri muuta tukea kyläkaupat eivät Suomessa saa, vaikka ne ovat usein alueensa viimeisiä kaupallisten palveluiden tarjoajia. Esimerkiksi vuosina 2014–2020 kyläkaupat oli pääsääntöisesti rajattu maaseuturahaston yritysrahoituksen investointitukien ulkopuolelle. Itä-Suomen yliopiston tekemässä kyläkauppatuen 2022–2023 arvioinnissa todetaan, että tutkijoiden tekemään kyselyyn vastanneista kyläkaupoista 95 prosentilla oli käytössään kaupan käteisnostopalvelu. Muita merkittäviä päivittäistavara kauppaa monipuolistavia palveluja olivat kahvila- ja ravintolapalvelut, kaasun myynti, elintarvikkeiden kotiinkuljetus ja postipalvelu. Lähes puolessa kyläkaupoista oli polttoaineen jakelupalvelu, Veikkauksen palvelupiste ja kalastuslupien myyntipiste (Kuinka monta meitä on jäljellä viiden vuoden kuluttua? Kyläkauppojen tukikauden 2022–2023 arviointi).

Tukipäätöksiä tulisi tehdä huomioiden tuen konkreettinen hyöty maaseudun asukkaille. Yllä mainitun selvityksen mukaan kyläkauppatuen kattama kyläkauppanverkko ulottuu koko maahan ja

koskettaa laajaa kansaosaa. Tukea saaneiden kyläkauppojen palvelualueilla asuu 142 000 ihmistä eli 2,6 prosenttia maan väestöstä. Heille kyläkauppa on lähin päivittäistavarakauppa. Selonteossa tulisi kertoa kyläkauppaverkoston merkityksestä alueen asukkaille ja maaseudun päivittäistavarakaupan tukitarpeesta tulisi tehdä selontekoon oma kehittämissuosituksensa.

Selonteon SWOT-analyysissä tulisi sisäisenä vahvuutena mainita, että kyläkaupan kaltainen monipuolisten palveluiden kivijalka on maaseudulla vielä olemassa ja se palvelee lähimpänä ostopaikkana noin 2,6 prosenttia maan väestöstä. Kyläkauppa on vahvuustekijä myös siinä mielessä, että se on tärkeä kohtaamispaikka maaseudun asukkaille. Sisäisenä heikkoutena SWOT-analyysissä tulisi mainita pitkät etäisyydet tärkeiden palveluiden ääreen. Heikkous on myös kaupan kiinteistöjen investointivelka, joka aiheutuu huonosta kannattavuudesta ja uudesta sääntelystä, kuten kylmäaineita koskevasta F-kaasuaseuksesta, joka pakottaa myymälät vaihtamaan kylmälaitteensa vuoteen 2030 mennessä.

4. Kansallinen maaseutuvisio

Onko selonteossa kuvattu maaseutuvisio olennainen?

Maaseutuvisio on olennainen.

Puuttuuko maaseutuvisiosta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

Maaseutuvisiosta puuttuu taloudellinen, yhteisten resurssien käyttöön liittyvä näkökohta. Visiossa todetaan kiistaton ja jossain määrin itsestään selvä näkemys siitä, että maaseudun tulevaisuus on kiinni kaikista Suomessa asuvista ihmisistä niin maaseudulla kuin kaupungeissakin. Visioon pitäisi lisätä ajatus siitä, että Suomessa tulee vallita vahva yhteinen tahtotila maaseutupolitiikan tavoitteista, resursoinnista ja toimintamuodoista. Koko Suomi halutaan pitää asuttuna suunnittelemalla ja toteuttamalla suomalaisen yhteiskunnan toiminta niin että maaseudulla asuminen on tulevaisuudessakin mahdollista ja että maaseutu säilyy kykenevänä tuottamaan oman osansa kansalliseen hyvinvointiin, kilpailukykyyn ja kokonaisturvallisuuteen. Tähän osoitetut julkiset resurssit tulee käyttää tehokkaasti ja läpinäkyvästi.

5. Poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuositukset (Mikäli ongelmia esiintyy useamman vastauksen lisäämisessä lisääthän vastaukset kohtaan 7)

Ovatko selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet (5 kpl) ja kehittämissuositukset (24 kpl) olennaiset?

Poikkihallinnollisissa tavoitteissa ei tunnisteta paikallisten palveluyritysten yritysten roolia maaseudun asukkaiden tarvitsemien palveluiden tuotannossa. Myöskään tukijärjestelmän puutteisiin ei kiinnitetä tarvittavaa huomiota. Maaseudun palvelutuotantoa pitää voida tukea muutenkin kuin yhteiskunnallisten yritysten ja kansalaistoiminnan kautta. Otsikkotasolla poikkihallinnolliset tavoitteet ovat olennaisia, mutta sisällöllisesti ne ovat puutteellisia.

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset tavoitteet (1-3 kappaletta)?

- 1) Ajantasaistetaan digitaalista ja fyysistä saavutettavuutta
- 2) Vahvistetaan talouden uudistumista tukevia rakenteita
- 3) Voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuususkoa

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit tavoitteisiin tavoitekohtaisesti:

Tavoite: Voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuususkoa [Selonteossa maaseudun palveluiden toteuttajana tulevaisuudessa nähdään lähinnä julkinen sektori ja kansalaistoiminta. Yritysten osuus esitetään hyvin ohuena. Jos yksityiset yritykset palveluntarjoajina ohitetaan vuoteen 2040 ulottuvassa selonteossa, ne uhkaavat jäädä jatkossakin julkisten tukien ulkopuolelle. Maaseudulla toimii oman alueen asukkaita palvelevia yrityksiä, joiden maltillinen tukeminen riittäisi pitämään ne toiminnassa. Tarvittava julkinen lisäpanostus niihin olisi usein huomattavasti pienempi kuin vastaavien kokonaan uusien yhteiskunnallisten yritysten perustamisessa.]

**Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset kehittämissuositukset (1-5 kappaletta)?
(Merkitse kehittämissuositusten numerot 1-24)**

8, 9, 15, 19

Puuttuuko poikkihallinnollisista tavoitteista tai kehittämissuosituksista jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

Puuttuu näkemys siitä, mitkä ovat palvelut, jotka maaseudulla on säilytettävä sen asuttuna pitämiseksi sekä selkeä näkemys siitä, miten nämä palvelut turvataan. Puuttuu näkemys välttämättömien palveluiden edellyttämästä julkisesta tuesta.

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit kehittämissuosituksiin suosituskohtaisesti:

19. Välttämättömyyspalveluiden tarkistaminen ja varmistaminen [Välttämättömyyspalveluiden tarkistamista ja varmistamista koskevassa suosituksessa nostetaan esiin erityisesti pankkipalvelut. Pankkipalvelut ovat kuitenkin nykyään pitkälti digitalisoituja, eivätkä pankkikonttorit palaa maaseudulla aluepoliittisin toimin. Suosituksessa tulisi nostaa tärkeimmäksi varmistettavaksi palveluksi paikallisesti maaseudulla vielä oleva päivittäistavarakauppa, jonka varassa toimii suurelta osin myös lääkejakelu ja postipalvelut. Tieto- ja tieliikenneyhteyksiä koskevat omat suosituksensa 1-5, joten niiden maininta tässä kohdassa ei liene tarpeellista. Suosituksessa todetaan aivan oikein, että kyläkauppatuen jatkaminen on kriittistä. Tämän lisäksi tulisi mainita tarve suunnata pienille maaseudun päivittäistavarakaupan myymälöille uusi maaseuturahastosta rahoitettava investointituki, jonka turvin ne voisivat investoida kiinteistöihinsä ja mm. uusia kylälaitteitaan vuonna 2030 voimaan tulevien F-kaasuasetuksen määräysten mukaisiksi. Jos maaseudun pienille päivittäistavarakaupan myymälöille kohdennettua investointitukea ei saada, valtaosa 155 jäljellä olevasta kyläkaupasta joutuu lopettamaan toimintansa.]

6. Liite: Maaseutualueiden nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvaus

Ovatko liitteessä kuvatut maaseutualueiden nykytilanne ja muutostekijät olennaiset?

-

Puuttuuko nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvauksesta jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

7. Muut täydennystarpeet

Onko selonteossa muita täydennystarpeita?

-

Nieminen Ilkka
Päivittäistavarakauppa ry

IN/15.8.2025

PTY:N LAUSUNTO MAASEUTUPOLIITTISESTA SELONTEOSTA

- Lausunto jätettiin sähköisesti osoitteeseen www.lausuntopalvelu.fi
- Kysymyskohdan 5 osalta (monivalintakysymykset) PTY:n lausunto ei tallentunut oikein palvelussa olleen virheen takia, joten tämä lausunto lähetettiin 15.8. myös sähköpostitse osoitteeseen kirjaamo.mmm@gov.fi.
- PTY:n kommentit korostettuna

1. Yleiset huomiot

Mitä ajatuksia selontekoluonnos herättää? Huom. Ilmoita tässä, mikäli yksityishenkilönä haluat, että lausuntosi näkyy myös hankeikkunassa.

Selonteko on tarpeellinen hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Koko Suomen mahdollisuuksien, maaseudun elinvoiman ja huoltovarmuuden edistäminen sekä alueiden eriarvoistumisen torjuminen edellyttävät tuoretta tilannekuvaa ja ohjelmallista näkemystä. Selonteon aikajänne ulottuu 2040-luvulle. Pitkäjänteisyys onkin perusteltua maaseudun pitkään jatkuneen ja monilta osin kielteisen kehityksen kääntämiseksi ja korostaa selonteon tärkeyttä edellyttäen samalla kaikkien maaseudun kannalta oleellisten tekijöiden huomioimista.

Johdantokappaleessa olisi hyvä nostaa esille julkisten ja yksityisten palveluiden rapautumisen merkitys maaseudun tyhjentymistä vauhdittavana tekijänä. Hallituksen yleiset talouspoliittiset tavoitteet esimerkiksi viennille tai luonnonvaroihin perustuvalle yritystoiminnalle eivät toteudu, ellei maaseudun asukkailla ole tarjolla peruspalveluita, kuten päivittäistavarakauppa, postipalvelut ja lääkehuolto. Palveluiden puuttuessa tyhjentyvä maaseutu ei myöskään vastaa huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden vaatimuksiin.

Selonteon luonnoksessa kuuluu vahvana maaseutupolitiikan nykyisten toimijoiden ääni. Keskeisinä kehittämisen alueina ja toimintamuotoina nähdään ne, jotka ovat tähänkin saakka saaneet tukia esimerkiksi Suomen CAP-suunnitelmasta/EU:n maaseuturahastosta, kuten Leader-toiminta vuosina 2023-2027 yhteensä 230 miljoonaa euroa. Maaseudun asukkaiden peruspalveluiden kysyntään ei ole tarkoituksenmukaista ja tehokasta vastata yksinomaan yhteisötalouden keinoin yleishyödyllisten yhdistysten toimesta, vaikka tämä korostus näkyy selonteossa vahvana. Ruokahuollon ja muiden palveluiden turvaamiseksi olisi tärkeää hyödyntää mahdollisimman paljon markkinatalouden pohjalta syntyneitä valmiita rakenteita sen sijaan, että tehtäisiin julkisin varoin kokonaan uusia. Poliittinen huomio ja osin siitä johtuen myös yritysten oma liiketoiminnallinen huomio on tällä hetkellä muualla kuin maaseudun yritysmuotoisessa palvelutoiminnassa.

2. Maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmä

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmään liittyen olennaiset?

Suunnittelujärjestelmä ja sen kansainvälinen viitekehys kuvataan hyvin.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Selonteon maaseutupoliittista suunnittelujärjestelmää koskevat suositukset 23 ja 24 (s. 64-65) perustunevat sihteeristön järjestelmän kehittämistarpeita koskevaan arvioon, joka voitaisiin avata selonteon maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmää koskevassa luvussa 2. Miksi kyseiset suositukset ovat aiheellisia? Sivulla 17 mainitaan, että maaseutupolitiikan kehitystä on Suomessa kuvattu useammassa teoksessa. Olisikin kiinnostavaa tietää, kuinka hyvin suunnittelujärjestelmän arvioidaan toimivan mainituissa teoksissa ja mitä puutteita siinä mahdollisesti on tunnistettu. Laajan, kaikkia hallinnonaloja koskevan maaseutupolitiikan koordinaatio on haastavaa. Hallinnonalojen väliin jää katvealueita, jotka eivät ole kenenkään vastuulla. Esimerkiksi maaseudun päivittäistavarakaupan palveluiden saatavuudesta ei vastaa mikään hallinnonala. Lääkkeiden saatavuus maaseudulla nousee esiin yleensä, kun perustellaan lääkkeiden vähittäishintojen nostamista apteekkitalouden kohentamiseksi tai apteekkien yksinoikeuksien säilyttämistä. Alkoholimonopoli palvelee harvaan asutulla maaseudulla huonosti, vaikka Alko Oy:llä on poliittisista päätöksentekijöistä koostuva hallintoneuvosto, joka voisi halutessaan edellyttää monopolilta alueellista tasa-arvoa esimerkiksi kasvattamalla Alko Oy:n asiamiesverkostoa maaseudulla ja poistamalla toimitusmaksu niihin toimitetuilta juomilta. Näiden esimerkkien valossa maaseudun asukkaiden näkökulma jää vähälle huomiolle ainakin sosiaali- ja terveysasioista päätettäessä.

Maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmää koskevassa kappaleessa tai kokonaan uudessa omassa kappaleessaan olisi syytä kuvata maaseutupolitiikan resurssit. ”Kokonaisvaltaiseen toimintatapaan/laajaan maaseutupolitiikkaan” (vrt. kuva 3) liittyvän rahankäytön osalta voitaisiin kuvata, minkä budjettikohtien kautta rahoitusta ohjautuu maaseutupolitiikan toteuttamiseen ja miten rahaa käytetään. ”Kohdennetun toimintatavan/suppean maaseutupolitiikan” osalta voitaisiin melko tarkkaankin taulukoida rahankäyttö koskien EU:n maaseuturahastoa, kylätoiminnan valtionapua, kyläkauppataukea, valtakunnallista maaseudun t&k-rahoitusta, EU:n alue- ja rakennerahastoja jne. Maaseutupolitiikasta on mahdoton muodostaa kansalliseen konsensukseen perustuvaa visiota, joka kuitenkin on selonteon keskeinen tarkoitus, ellei selonteossa kyetä avaamaan nykyistä maaseutupolitiikan rahankäytön volyyymiä ja kohdentumista.

3. Maaseutualueiden tilannekuva ja muutostekijät

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutualueiden tilannekuvaan ja muutostekijöihin liittyen olennaiset?

Näkökohdat tilannekuvaan ja muutostekijöihin ovat olennaisia, mutta niiden painotuksissa on parannettavaa. Maaseudun elinkeinorakenne tulisi avata esimerkiksi taulukoimalla eri toimialojen työpaikkojen osuudet eri maaseututyypeissä. Esimerkiksi maa- ja metsätalouden todetaan olevan suurin työllistävä toimiala enää vain harvaan asutulla maaseudulla. Lukijan tulisi voida helposti hahmottaa, mistä työpaikat maaseudulla nykyään syntyvät.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

Luonnoksessa todetaan sujuvan arjen, peruspalveluiden helpon saavutettavuuden ja perusinfrastruktuurin merkityksen nousevan esiin useissa yhteyksissä, kuten maaseutubarometreissa, maaseutututkimuksissa ja kansainvälisissä tutkimuksissa (s. 24). Kansainvälisissä tutkimuksissa tunnistetun ”maantieteellisen tyytymättömyyden ilmiön” todetaan pohjautuvan epäkohtiin sujuvassa arjessa. Ihmisten ja yhteisöjen oikeudenmukaisuuden kokemus heikkenee arjen sujuvuuden vaikeutuessa perus- ja välttämättömyyspalveluiden heiketessä ja infrastruktuurin kunnon heiketessä. Luonnoksessa mainitaan arjen sujuvuus useita kertoja, mutta maaseudun omien yritysten palvelutuotantoa ei nosteta ratkaisuna esille. Myös maaseudulla palvelutuotannon tarjonnan tulisi nousta ensisijaisesti markkinalähtöisesti ja tukimuodot tulisi suunnitella niin, että ne tukevat markkinalähtöistä toimintaa. Markkinapuutteet ovat ilmeisiä, mutta niitä voidaan tasoittaa aktiivisella tukipolitiikalla.

Maaseudun taloutta ja osaamista koskevassa kappaleessa 3.2. tulisi kertoa arjen sujuvuuden kannalta tärkeistä maaseudun omista palveluyrityksistä ja erityisesti pienistä päivittäistavarakaupan myymälöistä. Mikä on niiden merkitys tehtävä perus- ja välttämättömyyspalveluiden tuottamisessa? Sivulla 28 luetellaan yrittäjä- ja työllisyysmahdollisuuksia maaseudulla esimerkiksi ilmastomuutokseen sopeutumisen toimissa, luontohyvinvointiin pohjautuvassa palvelutoiminnassa ja luovassa taloudessa. Maaseudulla on kuitenkin ilmeinen tarve monille palveluille, joita käyttävät ensi sijassa maaseudulla vielä asuvat ihmiset itse. Myös ne tulisi mainita mahdollisuuksina yritystoiminnalle. Kodeissaan mahdollisimman pitkään mielellään asuvat vanhuksat tarvitsisivat päivittäistavaroiden ja postipakettien kotiinkuljetuksia, kiinteistöhuollon palveluita, digitukea sekä autokyytejä sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseksi ja kulttuuripalveluita käyttääkseen. Tarpeita on myös esimerkiksi koulujen ja päiväkotien ruokahuollossa sekä syrjäseutujen polttoainejakelussa. Vaikka tämä toiminta ei aina

välttämättä olekaan markkinaehtoisesti kannattavaa, sen järjestäminen voisi olla yhteiskunnalle tehokkainta vielä maaseudulla olevien palveluyritysten toimesta.

Kappaleessa 3.3. voitaisiin luetella perus- ja välttämättömyyspalveluita, vaikka kattavan luettelon tekeminen onkin ymmärrettävästi vaikeaa. Lukijan olisi kuitenkin tärkeää hahmottaa, mitä palveluita selonteossa pidetään arjen kannalta välttämättöminä. Selonteon yhtenä tärkeänä tavoitteena tulee olla arjen kannalta välttämättömien palveluiden saavutettavuudesta huolehtiminen. Ensimmäiseksi selonteon tavoitteeksi onkin nostettu: ”Ajantasaistetaan digitaalista ja fyysistä saavutettavuutta” (s. 51-53). Kyseisessä kohdassa mainitaan kuitenkin vain välineet, joiden avulla saavutettavuus turvattaisiin: digiyhteydet ja tieverkko. Kokonaan ilman mainintaa jää, mitä palveluita on tarkoitus turvata. Fyysinen saavutettavuus ei toteudu, jos ajomatka muodostuu kohtuuttoman pitkäksi.

Vapaaehtoistoimintaan osallistuvien, maaseudun ikärakenteen vanhentuessa yhä harvempien ihmisten harteille ei voida säilyttää vastuuta maaseudun arjen palveluiden saatavuudesta. Yhteisötalouden todetaan tarjoavan asiassa ratkaisun yhdistämällä liiketoiminnan ja yhteisöllisen hyödyn (s. 33). Näin voi joissain tapauksissa ollakin, mutta ongelmaksi nousee ihmisten saatavuus. Kuka ottaa aloitteen ja kuka tekee nämä työt? Mitä yhteisötaloudella lopulta tarkoitetaan? Esimerkiksi päivittäistavarakaupan osalta Suomessa on muutamia paikallisia talkoovoimin ja pienten osuuskuntien avulla käynnistettyjä myymälöitä, joiden osalta voidaan puhua lupaavista esimerkeistä, mutta ei uudesta toimintamallista, joka ratkaisisi maaseudun päivittäistavarahuollon ongelmat. Yleensä päivittäistavarakaupan palvelut voitaisiin turvata kustannustehokkaimmin kohdentamalla liiketalouden pohjalta toimiville palveluyrityksille riittävä yhteiskunnallinen tuki. Esimerkiksi nykyinen kyläkauppatuki ei ole riittävä, koska sen avulla ei voida tehdä esimerkiksi välttämättömiä investointeja kylmälaitteisiin ja kiinteistöihin.

Yhteisötalouteen palataan myös suosituksessa 13 (s. 58), joten selonteossa olisi hyvä kertoa yhteisötalouden käytännön toteutuksista Suomessa. Suomessa on selonteon mukaan arviolta 2000 yhteisöllistä yritystä. Millä toimialoilla ne toimivat ja mitä niiltä on kohtuullista toivoa? Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskuksen (EU:n osarahoittama hanke) datasivuilta löytyy 18 osuuskuntamuotoisesti toimivaa päivittäistavarakaupan myymälää, joista 8 toimii saaristossa ja 5 Ahvenanmaalla (<https://yyo.fi/tietopankki/data/>). Kyseisistä myymälöistä kertovien artikkeleiden mukaan niistä useat sijaitsevat kylissä, joissa on hyvin aktiivista kylätoimintaa. Esimerkiksi Raution kylässä Kalajoella kyläläiset pelastivat kyläkaupan noin 5000 talkootunnin ja kyläläisiltä kerätyn yli 120 000 euron oman pääoman turvin. Kyläkaupan ulkopuolisina rahoittajina toimivat Alavieskan Osuuspankki ja Arvo Sijoitusosuuskunta. Finnvera toimi lainojen takaajana ja Rieska-Leaderin kautta haettiin ELY-rahoitusta (<https://www.arvosijoitus.fi/uutishuone/uutiset/raution-kylakaupasta-tuli-tarkeapalvelu-myos-metsapaloo-sammuttaville/>). Suomen Kylät ry valitsi Raution vuoden kyläksi vuonna 2022.

Oman kaupan perustaminen tai hiipuvan kyläkaupan toimintojen haltuunotto on monelle kylälle liian kova ponnistus. Myös perinteistä yrittäjyyttä ja suuria osuuskuntia tarvitaan säilyttämään arjen kannalta välttämättömät ruokakaupan palvelut maaseudulla. Tukimuotojen tulisi olla neutraaleja sen suhteen, onko kyseessä yhteisötalouteen luettava yritys vai muu yritys.

Maaseudun kaupan palveluiden kehittämiseksi on tällä hetkellä käytettävissä ns. kyläkauppatuki, johon valtion budjetissa osoitetaan noin miljoona euroa vuodessa. Vuonna 2025 kyläkauppatukea maksettiin 123 kaupalle noin 9300 euroa kauppaa kohti. Juuri muuta tukea kyläkaupat eivät Suomessa saa, vaikka ne ovat usein alueensa viimeisiä kaupallisten palveluiden tarjoajia. Esimerkiksi vuosina 2014–2020 kyläkaupat oli pääsääntöisesti rajattu maaseuturahaston yritysrahoituksen investointitukien ulkopuolelle. Itä-Suomen yliopiston tekemässä kyläkauppatuen 2022-2023 arvioinnissa todetaan, että tutkijoiden tekemään kyselyyn vastanneista kyläkaupoista 95 prosentilla oli käytössään kaupan käteisnostopalvelu. Muita merkittäviä päivittäistavarakauppaa monipuolistavia palveluja olivat kahvila- ja ravintolapalvelut, kaasun myynti, elintarvikkeiden kotiinkuljetus ja postipalvelu. Lähes puolessa kyläkaupoista oli polttoaineen jakelupalvelu, Veikkauksen palvelupiste ja kalastuslupien myyntipiste (Kuinka monta meitä on jäljellä viiden vuoden kuluttua? Kyläkauppojen tukikauden 2022–2023 arviointi).

Tukipäätöksiä tulisi tehdä huomioiden tuen konkreettinen hyöty maaseudun asukkaille. Yllä mainitun selvityksen mukaan kyläkauppatuen kattama kyläkauppaverkko ulottuu koko maahan ja koskettaa laajaa kansaosaa. Tukea saaneiden kyläkauppojen palvelualueilla asuu 142 000 ihmistä eli 2,6 prosenttia maan väestöstä. Heille kyläkauppa on lähin päivittäistavarakauppa. Selonteossa tulisi kertoa kyläkauppaverkoston merkityksestä alueen asukkaille ja maaseudun päivittäistavarakaupan tukitarpeesta tulisi tehdä selontekoon oma kehittämissuosituksensa.

Selonteon SWOT-analyysissä tulisi sisäisenä vahvuutena mainita, että kyläkaupan kaltainen monipuolisten palveluiden kivijalka on maaseudulla vielä olemassa ja se palvelee lähimpänä ostopaikkana noin 2,6 prosenttia maan väestöstä. Kyläkauppa on vahvuustekijä myös siinä mielessä, että se on tärkeä kohtaamispaikka maaseudun asukkaille. Sisäisenä heikkoutena SWOT-analyysissä tulisi mainita pitkät etäisyydet tärkeiden palveluiden ääreen. Heikkous on myös kaupan kiinteistöjen investointivelka, joka aiheutuu huonosta kannattavuudesta ja uudesta sääntelystä, kuten kylmäaineita koskevasta F-kaasuaseuksesta, joka pakottaa myymälät vaihtamaan kylmälaitteensa vuoteen 2030 mennessä.

4. Kansallinen maaseutuvisio

Onko selonteossa kuvattu maaseutuvisio olennainen?

Maaseutuvisio on olennainen.

Puuttuuko maaseutuvisiosta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

Maaseutuvisiosta puuttuu taloudellinen, yhteisten resurssien käyttöön liittyvä näkökohta. Visiossa todetaan kiistaton ja jossain määrin itsestään selvä näkemys siitä, että maaseudun tulevaisuus on kiinni kaikista Suomessa asuvista ihmisistä niin maaseudulla kuin kaupungeissakin. Visioon pitäisi lisätä ajatus siitä, että Suomessa tulee vallita vahva yhteinen tahtotila maaseutupolitiikan tavoitteista, resursoinnista ja toimintamuodoista. Koko Suomi halutaan pitää asuttuna suunnittelemalla ja toteuttamalla suomalaisen yhteiskunnan toiminta niin että maaseudulla asuminen on tulevaisuudessakin mahdollista ja että maaseutu säilyy kykenevänä tuottamaan oman osansa kansalliseen hyvinvointiin, kilpailukykyyn ja kokonaisturvallisuuteen. Tähän osoitetut julkiset resurssit tulee käyttää tehokkaasti ja läpinäkyvästi.

5. Poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuositukset

Ovatko selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet (5 kpl) ja kehittämissuositukset (24 kpl) olennaiset?

Poikkihallinnollisissa tavoitteissa ei tunnisteta paikallisten palveluyritysten yritysten roolia maaseudun asukkaiden tarvitsemien palveluiden tuotannossa. Myöskään tukijärjestelmän puutteisiin ei kiinnitetä tarvittavaa huomiota. Maaseudun palvelutuotantoa pitää voida tukea muutenkin kuin yhteiskunnallisten yritysten ja kansalaistoiminnan kautta. Otsikkotasolla poikkihallinnolliset tavoitteet ovat olennaisia, mutta sisällöllisesti ne ovat puutteellisia.

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset tavoitteet (1-3 kappaletta)?

- 1) Ajantasaistetaan digitaalista ja fyysistä saavutettavuutta
- 2) Vahvistetaan talouden uudistumista tukevia rakenteita
- 3) Voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuususkoa

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit tavoitteisiin tavoitekohtaisesti:

Tavoite: Ajantasaistetaan digitaalista ja fyysistä saavutettavuutta

Selonteon yhtenä tärkeänä tavoitteena tulee olla arjen kannalta välttämättömien palveluiden saavutettavuudesta huolehtiminen. Sitä koskevassa selonteon tavoitteessa mainitaan vain välineet, joiden avulla saavutettavuus turvattaisiin: digiyhteydet ja tieverkko. Kokonaan ilman

mainintaa jää, mitä palveluita kyseisillä välineillä on tarkoitus turvata. Fyysinen saavutettavuus ei toteudu, jos ajomatka muodostuu kohtuuttoman pitkäksi. Esimerkiksi vanhusten asuminen mahdollisimman pitkään omissa kodeissaan ei onnistu vain digi- ja tieverkkoa parantamalla. Kyseisen tavoitteen alle tulisi lisätä kehittämissuositus, jossa luetellaan palvelut, joita myös harvaanasutulla maaseudulla tulisi olla kohtuullisen matkan päässä. Esimerkiksi päivittäistavarakauppa, apteekkipalvelut sekä postipakettien lähettäminen ja vastaanotto tulisi olla saavutettavissa alle 30 minuutin ajomatkan päässä 90 % maaseudun asukkaista. Palveluiden tuominen lähelle niiden kuluttajia on tehokas tapa vähentää liikenneköyhyyttä. Myös kehittyvä digitaalisuus tarjoaa yrityksille uusia mahdollisuuksia ja ratkaisuja saavutettavuuteen yhdistäen fyysistä ja digitaalista kauppaa ja palveluita.

Tavoite: Vahvistetaan talouden uudistumista tukevia rakenteita

Maaseudun yritystukien tulisi olla saatavilla myös maaseudun palveluyrityksille korvausinvestointeihin.

Lain maaseudun kehittämisen tukemisesta rahoituskaudella 2023–2027 (1325/2022) tavoitteena on ”kestävän kehityksen periaatteita noudattaen monipuolistaa, uudistaa ja lisätä maaseudun elinkeinotoimintaa, parantaa maaseudun yritysten toimintaedellytyksiä ja kehittää niiden kilpailukykyä sekä kehittää maaseutua asuin- ja toimintaympäristönä asukkaiden ja toimijoiden hyvinvoinnin ja toimintamahdollisuuksien parantamiseksi.” Kyseisen lain nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen maaseudun yritystuesta rahoituskaudella 2023–2027 (646/2023) luvussa 5 säädetään investointituista ”sellaiseen yrityksen investointiin, jolla on olennaista merkitystä yrityksen perustamiselle, kasvulle tai kehittymiselle.” Maaseudun päivittäistavarakauppojen investoinnit eivät tyypillisesti koske yrityksen perustamista tai kasvattamista. Useat ELY-keskukset ovat rajanneet kaupan pois tukikohteena. Tuloksena on, että maaseudun pienet päivittäistavarakaupan myymälät eivät Suomessa käytännössä juurikaan saa näitä yritystukia, vaikka välttämättömyyspalvelun tuottajina ne ovat tärkeitä maaseudun asuttuna pitämisen kannalta.

Talouden uudistumista tukevien rakenteiden vahvistamisen kannalta olisi tärkeää ja kustannustehokasta myöntää yrityksen kehittämiseen tukea kohdennetusti maaseudun pienille kaupoille. Tästä olisi hyvä lisätä oma kehittämissuosituksensa selontekoon, tai asia voitaisiin huomioida kehittämissuosituksessa 8, Maaseudun kehittäminen CAP Post 2027. Mallia voitaisiin ottaa Ruotsin investointituesta kaupallisille ja julkisille palveluille (<https://jordbruksverket.se/stod/service-och-satsningar-pa-landsbygden/kommersiell-och-offentlig-service>):

”Ruotsissa voit saada hanketukea, jos säilytät tai kehität paikallista palvelua myymälöissä, huoltoasemilla ja palvelupisteissä. Voit myös saada tukea jakelu- ja logistiikkaratkaisuihin. Sähköiset palvelut eivät saa tukea. Voit saada tukea enintään 50

prosenttia kustannuksista, jotka oikeuttavat tukeen. Kustannusten on oltava vähintään 50 000 kruunua, jotta voit saada tukea. Joissain tapauksissa voit saada tukea jopa 90 prosenttia kustannuksista, jotka oikeuttavat tukeen. Tämä koskee tapauksia, joissa:

- *Investoit parempaan saavutettavuuteen.*
- *Käynnistät uudelleen lakkautetun myymälän.*
- *Teet ympäristöä ja ilmastoa hyödyttävän investoinnin esimerkiksi energiatehokkuutta parantamalla.*
- *Täydennät myyntipistettä muilla perustavan laatuilla palvelutoiminnoilla, kuten erilaisilla asiamiespalveluilla, esimerkiksi posti- ja pakettikäsittelyllä tai apteekkipalveluilla.*
- *Myyntipiste sijaitsee alueellisissa palveluohjelmissa määritellyllä etusijalla olevalla alueella. Ota yhteyttä lääninhallitukseen saadaksesi lisätietoja.*

Jos pystyt perustelemaan kylmä- ja pakastevarusteiden uusintainvestoinnin yllä olevien kohtien 1–4 perusteella, voit saada myös näihin 90 prosentin tuen. Niissä tapauksissa, joissa voit saada 90 prosenttia kustannuksista tukena, kustannusten on oltava vähintään 30 000 kruunua.”

Tavoite: Voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuususkoa

Selonteossa maaseudun palveluiden toteuttajana tulevaisuudessa nähdään lähinnä julkinen sektori ja kansalaistoiminta. Yritysten osuus esitetään hyvin ohuena. Jos yksityiset yritykset palveluntarjoajina ohitetaan vuoteen 2040 ulottuvassa selonteossa, ne uhkaavat jäädä jatkossakin julkisten tukien ulkopuolelle. Maaseudulla toimii oman alueen asukkaita palvelevia yrityksiä, joiden maltillinen tukeminen riittäisi pitämään ne toiminnassa. Tarvittava julkinen lisäpanostus niihin olisi usein huomattavasti pienempi kuin vastaavien kokonaan uusien yhteiskunnallisten yritysten perustamisessa.

Tavoite: Lisätään ja kootaan yhteiskunnallista maaseututietoa

Tavoite: Terävöitetään maaseutupoliittista suunnittelujärjestelmää

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset kehittämissuosituksesi (1-5 kappaletta)? (Merkitse kehittämissuosituksien numerot 1-24)

8, 9, 15, 19

Puuttuuko poikkihallinnollisista tavoitteista tai kehittämissuosituksista jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

Puuttuu näkemys siitä, mitkä ovat palvelut, jotka maaseudulla on säilytettävä sen asuttuna pitämiseksi sekä selkeä näkemys siitä, miten nämä palvelut turvataan. Puuttuu näkemys välttämättömien palveluiden edellyttämästä julkisesta tuesta.

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit kehittämissuositukseen suosituskohtaisesti:

1. Digitaalisen kuilun kaventaminen
2. Yleishyödyllinen kyläverkkorakentaminen
3. Kestävä liikkuminen ja liikenne
4. Yksityisteiden kunto
5. Saaristoliikenne
6. Maaseutuvaikutukset, asuminen ja talouden rakenteet
7. Koordinaatio EU-rahastojen välillä
8. Maaseudun kehittäminen CAP post 2027

Itä-Suomen yliopiston maa- ja metsätalousministeriön tilauksesta tekemän kyläkauppatuen arvion johtopäätösluvussa todetaan seuraavaa: ”Kyläkauppojen vähenemisen taustalla olevat perussyöt ovat vaikutuksiltaan niin voimaperäisiä, ettei niiden seurauksia voida ehkäistä nykymittaluokkaa olevalla kyläkauppatuella. Tarvitaan siis myös muita tuki-instrumentteja, ja käytännössä ja pitkällä tähtäimellä tähän lienee resursseja vain maaseuturahastolla.” Kuinka monta meitä on jäljellä viiden vuoden kuluttua? Kyläkauppojen tukikauden 2022–2023 arviointi

Maaseudun kehittämistä koskevassa suosituksessa 6 tulisi todeta, että maaseudun asuttavuuden kannalta välttämättömien päivittäistavarakaupan palveluiden säilyttämisen edellyttämiin investointeihin tulee suunnata oma tukimuotonsa, joka rahoitetaan maaseuturahastosta.

9. YPK-toimintamallin laajempi hyödyntäminen

Päivittäistavarakauppa ja muut yritysten ylläpitämät kaupalliset palvelut maaseudun omille asukkaille ovat heikosti edustettuna Leader-toiminnassa. Tämä johtunee suurelta osin siitä, että useat ELY-keskukset ovat rajanneet kaupan pois yritystukien kohteena, joten Leader-

toimijat eivät voi myöntää tukia yrityksille, jotka ylläpitävät palveluita maaseudun omille asukkaille. Tämä pullonkaula tulee poistaa ja toimenpide voidaan mainita suosituksessa 9.

10. Kestävän elinvoimaisuuden indikaattoritarkastelu

11. TKI-rahoitus, innovaatiojärjestelmä ja pienet toimijat, nuoret ja naiset

12. Osaaminen ja työvoima

13. Yhteisötalous

14. Monipaikkaisuuden seuranta

15. Asuttavuuden varmistaminen

Asuttavuuden varmistaminen on äärimmäisen tärkeä suositus, mutta suosituksessa ei konkretisoida, mitä maaseutualueiden palveluiden järjestämisen uudet tavat ovat.

Suosituksessa tosin viitataan kolmanteen sektoriin. Jotta yrityksiä ei kokonaan sivuutettaisi, suositukseen tulee lisätä, että maaseudun asukkaille palveluja tarjoavien yritysten tukimuotoja tulee tarkastella nykyisten palveluiden säilyttämiseksi ja kehittämiseksi.

16. Luonnonvarat, maankäyttö ja oikeudenmukaisuus

17. Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan edellytykset

18. Osallistaminen, vuorovaikutus ja yhteistyö

19. Välttämättömyyspalveluiden tarkistaminen ja varmistaminen

Välttämättömyyspalveluiden tarkistamista ja varmistamista koskevassa suosituksessa nostetaan esiin erityisesti pankkipalvelut. Pankkipalvelut ovat kuitenkin nykyään pitkälti digitalisoituja, eivätkä pankkikonttorit palaa maaseudulla aluepoliittisin toimin.

Suosituksessa tulisi nostaa tärkeimmäksi varmistettavaksi palveluksi paikallisesti maaseudulla vielä oleva päivittäistavarakauppa, jonka varassa toimii suurelta osin myös lääkejakelu ja postipalvelut. Tieto- ja tieliikenneyhteyksiä koskevat omat suosituksensa 1-5, joten niiden maininta tässä kohdassa ei liene tarpeellista.

Suosituksessa todetaan aivan oikein, että kyläkauppatuen jatkaminen on kriittistä. Tämän lisäksi tulisi mainita tarve suunnata pienille maaseudun päivittäistavarakaupan myymälöille uusi maaseuturahastosta rahoitettava investointituki, jonka turvin ne voisivat investoida kiinteistöihinsä ja mm. uusia kylälaitteitaan vuonna 2030 voimaan tulevien F-kaasuasetuksen määräysten mukaisiksi. Jos maaseudun pienille päivittäistavarakaupan myymälöille kohdennettua investointitukea ei saada, valtaosa 155 jäljellä olevasta kyläkaupasta joutuu lopettamaan toimintansa.

- 20. Väestönmuutos ja elintärkeät toiminnot
- 21. Maaseutututkimus ja maaseututieto
- 22. Maaseutualueiden seurantakeskus
- 23. MANE, dialogisuus, osallistaminen ja viestintä
- 24. MANE ja maaseutuvaikutusten arviointi

6. Liite: Maaseutualueiden nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvaus

Ovatko liitteessä kuvatut maaseutualueiden nykytilanne ja muutostekijät olennaiset?

Puuttuuko nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvauksesta jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

7. Muut täydennystarpeet

Onko selonteossa muita täydennystarpeita?

